

esset qui communi utilitati deserviret. Optimum est igitur bonorum societati quod illi qui, prætermissa propriorum cura, utilitati communi deserviunt, ab his quorum utilitati deserviunt, sustententur: propter hoc enim & milites de stipendiis aliorum vivunt, & rectoribus Reipublicæ de communi providetur. Qui autem voluntariam paupertatem assumunt, ut Christum sequantur, ad hoc utique omnia dimittunt ut communi utilitati deserviant, sapientia, & eruditione, & exemplo populum illustrantes, vel oratione, & intercessione sustentantes.

Ex quo etiam patet quod non turpiter vivunt de his quæ ab aliis dantur, ex quo ipsi majora rependunt, ad sustentationem temporalia accipientes, & in spiritualibus aliis proficientes. Unde & Apostolus II. Cor. VIII. 14. *Vestra abundantia, scilicet in temporalibus, illorum inopiam suppleat*; & in eodem: *Ut & illorum abundantia, scilicet in spiritualibus, vestra inopiam sit supplementum*. Qui enim alterum juvat, particeps fit operis ejus in bono, & in malo.

Dum autem exemplis suis alios provocant ad virtutes, fit ut hi qui eorum exemplis proficiunt, minus ad divitias afficiantur, dum vident alios propter perfectionem vitæ divitias omnino deserere. Quanto autem aliquis minus divitias amat, & est virtuti magis intentus, tanto facilius divitias in aliorum necessitate distribuit: unde qui paupertatem voluntariam assumentes de his quæ ab aliis dantur, vivunt, magis fiunt aliis pauperibus utiles, alios ad misericordiam opera verbis, & exemplis provocando, quam fiant damnosus ad sustentationem vitæ aliorum beneficia accipientes.

Patet etiam quod homines in virtute perfecti, quales esse oportet qui paupertatem voluntariam sectantur, divitias contemnentes, libertatem animi non perdunt propter aliqua modica quæ ad sustentationem vitæ ab aliis accipiunt; cum homo libertatem animi non perdat nisi propter ea quæ in affectu suo dominantur: unde propter ea quæ homo contemnit, si sibi dentur, libertatem non perdit.

Licet autem sustentatio eorum qui vivunt de his quæ ab aliis dantur, ex voluntate dantium dependeat, non tamen propter hoc insufficientis est ad sustentandam vitam pauperum Christi: non enim dependet ex voluntate unius, sed ex voluntate multorum. Non est autem probabile quod in multitudine fidelis populi non sint multi qui prompto animo subveniant necessitatibus eorum quos in reverentia habent propter perfectionem virtutis.

Non est autem inconveniens, si etiam necessitates suas exponant, & necessaria petant vel pro aliis, vel pro se: hoc enim & Apostoli fecisse leguntur, non solum ab aliis quibus prædicabant, necessaria accipientes, quod magis potestatis erat quam mendicitatis, propter ordinationem Domini, ut qui Evangelio deserviunt, de Evangelio vivant; sed etiam pro pauperibus qui erant in Hierusalem, qui sua dimittentes, in paupertate vivebant; nec tamen gentibus prædicabant, sed eorum spiritualis conversatio poterat illis valere à quibus sustentabantur. Unde & Apostolus talibus non ex necessitate, sed ex voluntate dantium persuadet eleemosynas subveniendum; quod nihil est aliud quam mendicare. Hæc autem mendicitas non reddit homines contemptibiles, si moderate fiat ad necessitatem, non ad superfluitatem, & sine importunitate, considerata conditione personarum à quibus petitur, & loci, & temporis: quod necesse est observari ab his qui perfectionem vitæ sectantur.

Ex quo etiam patet quod talis mendicitas non habet

aliquam speciem turpitudinis, quam haberet, si cum importunitate, & indiscrete fieret ad superfluitatem, vel voluptatem. Manifestum est autem quod mendicitas cum quadam abiectione fit: sicut enim pati ignobilius est quam agere, ita accipere quam dare, & Regi obedire quam gubernare, & imperare; quamvis propter aliquid adjunctum posset recompensatio fieri.

Ea vero quæ abiectionis sunt, sponte assumere, ad humilitatem pertinet, non quidem simpliciter, sed secundum quod necessarium est. Cum enim humilitas sit virtus, nihil indiscrete operatur. Non est igitur humilitatis, sed stultitiæ, si quis quocumque abiectionem assumperit; sed si id quod necessarium est fieri propter virtutem, aliquis propter abiectionem non recusat; puta si charitas exigat quod proximis aliquod abiectionem officium impendatur, hoc propter humilitatem aliquis non recuset. Si igitur necessarium est ad perfectionem pauperis vitæ sectandum, quod aliquis mendicet, hanc abiectionem ferre humilitatis est. Quandoque etiam abiectionem assumere virtutis est, etsi nostrum hoc officium non requiratur, ut alios nostro exemplo provocemus, quibus incumbit ut id facilius ferant: nam & dux interdum militis officio fungitur, ut alios provocet. Quandoque etiam abiectionis vimur per virtutem ut medicina quædam; puta, si alicujus animus ad immoderatam excellentiam sit pronus, utiliter debita moderatione servata abiectionis vimur vel sponte, vel ab aliis impositis ad elationem animi comprimendam, dum per hæc quæ gerit, sibi ipsi quodammodo parificat etiam infimos homines qui circa vilia officia occupantur.

Est autem omnino irrationabilis error illorum qui putant omnem sibi solitudinem à Domino interdicitam de victu quaerendo. Omnis enim actus solitudinem requirit. Si igitur homo nullam solitudinem de rebus temporalibus habere debet, sequitur quod nihil temporale agere debeat: quod neque possibile, neque rationabile est observari. Deus enim unicuique rei ordinavit actiones secundum proprietatem suæ naturæ. Homo autem ex spirituali, & corporali natura conditus est. Necessarium est igitur secundum divinam ordinationem ut corporales actiones exerceat, & spiritualibus intendat: & tanto perfectior est, quanto plus spiritualibus intenditur. Non est igitur modus perfectionis humanæ quod nihil corporale agatur: quia cum corporales actiones ordinentur ad ea quæ sunt necessaria ad conservationem vitæ, si quis eas prætermittit, vitam suam negligit, quam quilibet conservare tenetur. Expectare autem à Deo subsidium in quibus se aliquis potest per propriam actionem juvare, prætermissa propria actione, est insipientis, & Deum tentantis. Hoc enim ad divinam bonitatem pertinet ut rebus provideat, non immediate omnia faciendo, sed alia movendo ad proprias actiones, ut supra dictum est. Non est igitur expectandum à Deo ut omni actione propria qua sibi aliquis subvenire potest, prætermissa, Deus ei subveniat: hoc enim divinæ ordinationi repugnat, & bonitati ipsius.

Sed quia licet in nobis sit agere, non tamen in nobis est ut actiones nostræ debitum finem consequantur, propter impedimenta quæ possunt contingere; hoc dispositioni divinæ subjacet, quid cuique ex actione sua proveniat. Præcipit ergo Dominus nos non debere esse sollicitos de eo quod ad nos non pertinet, scilicet de eventibus nostrarum actionum; non autem prohibuit nos esse sollicitos de eo quod ad nos pertinet, scilicet de nostro opere. Non igitur contra præceptum Domini agit qui de iis quæ ab ipso agenda

da sunt, sollicitudinem habet; sed ille qui sollicitus est de his quæ possunt emergere, etiam si ipse proprias actiones exequatur, ita quod debitas actiones prætermittat ad obvium hujusmodi eventibus, contra quos debemus in Dei providentia sperare, per quam etiam aves, & herbe sustentantur. Talem enim sollicitudinem habere, videtur pertinere ad errorem gentilium, qui divinam providentiam negant. Propter quod Dominus concludit, quod non simus solliciti in crastinum: per quod non prohibuit quin conservare ea quæ sunt nobis in crastinum necessaria suo tempore; sed ne de futuris eventibus sollicitemur cum quadam desperatione divini auxilii: vel ne præoccupet hodie sollicitudinem quæ erit habenda in crastino; quia quælibet dies suam sollicitudinem habet: unde subditur: *Sufficit enim diei malitia sua*.

Sic igitur patet quod diversis modis convenientibus vivere possunt qui voluntariam paupertatem sectantur: inter quos ille laudabilior est qui magis à sollicitudine temporalium, & occupatione circa ea hominis animum reddit immunem.

C A P U T CXXXVI.
De errore illorum qui perpetuam continentiam impugnant.

Sicut autem contra paupertatis perfectionem, ita & contra continentiam homines quidam perversi sensus homines sunt locuti. Quod quidem bonum continentiam his, & similibus rationibus excludere nituntur.

1. Viri enim & mulieris conjunctio ad bonam speciem ordinatur. Divinius magis est bonum speciem quam bonum individui. Magis ergo peccat qui omnino abstinet ab actu quo conservatur species, quam peccaret, si abstineret ab actu quo conservatur individuum, sicut sunt comestio, potus, & alia hujusmodi.

2. Adhuc. Ex divina ordinatione dantur homini membra ad generationem apta, & etiam vis concupiscibilis incitans, & alia hujusmodi ad hoc ordinata. Videtur igitur contra divinam ordinationem agere qui omnino ab actu generationis abstinet.

3. Item. Si bonum est quod unus contineat, melius est quod multi, & optimum quod omnes. Sed ex hoc sequitur quod genus humanum deficiat. Non igitur bonum est quod aliquis homo omnino contineat.

4. Amplius. Castitas sicut & alie virtutes, in medio consistit. Sicut igitur contra virtutem agit qui omnino concupiscentias insequitur, & intemperatus est; ita contra virtutem agit qui omnino à concupiscentiis abstinet, & insensibilis est.

5. Præterea. Non est possibile quin in homines concupiscentiæ venerorum orientur, cum naturales sint. Resistere autem omnino concupiscentiis, & quasi continuam pugnam habere, majorem inquietudinem animo tribuit quam si aliquis moderate concupiscentiis uteretur. Cum igitur inquietudo animi maxime perfectioni virtutis repugnet, videtur perfectioni virtutis adversari quod aliquis perpetuam continentiam servet.

Hæc igitur contra perpetuam continentiam objici videntur.

Quibus etiam adjungi potest præceptum Domini quod primis parentibus legitur esse datum Genesis I. & IX. *Crescite, & multiplicamini, & replete terram*: quod non est remotum, sed magis videtur à Domino in Evangelio esse confirmatum Matthæi XI. 6. ubi

dicit: *Quos Deus conjunxit, homo non separet*, de conjunctione matrimonii loquens. Contra autem hoc præceptum expresse facit qui perpetuam continentiam servat. Videtur igitur non esse licitum perpetuam continentiam servare.

Hoc autem non difficile est solvere secundum ea quæ præmissa sunt. Considerandum enim est, quod alia ratio est habenda in his quæ ad necessitatem uniuscujusque hominis pertinent, atque alia in his quæ pertinent ad multitudinis necessitatem. In his enim quæ ad uniuscujusque necessitatem pertinent, oportet quod cuilibet provideatur: hujusmodi autem sunt cibi, & potus, & alia quæ ad sustentationem individui pertinent: unde necessarium est quod quilibet cibo, & potu utatur. In his autem quæ necessaria sunt multitudini, non oportet quod cuilibet de multitudine attribuat, neque etiam est possibile. Patet enim multa esse necessaria multitudini hominum, ut sunt: cibus, potus, indumentum, domus, & alia hujusmodi, quæ impossibile est quod per unum procurentur: & ideo diversorum oportet esse diversa officia, sicut etiam in corpore diversa membra ad diversos actus ordinantur. Quia igitur generatio non est de necessitate individui, sed de necessitate totius speciei; non est necessarium quod omnes homines actibus generationis vacent; sed quidam ab his actibus abstinentes aliis officiis mancipentur, puta militiæ, vel contemplationi.

Ex quo patet solutio ad secundum. Ex divina enim providentia dantur homini ea quæ sunt toti speciei necessaria. Nec tamen oportet quod quilibet homo quolibet illorum utatur: data est enim homini industria edificandi, & virtus ad pugandum; nec tamen oportet quod omnes sint edificatores, aut milites. Similiter licet sit homini divinitus provisus virtus generativa, & ea quæ ad actum ejus ordinantur; non tamen oportet quod quilibet actui generationis intendat.

Unde etiam patet solutio ad tertium. Ab his enim quæ sunt necessaria, quamvis quantum ad singulos melius sit quod abstinere, melioribus deditus, non tamen est bonum quod omnes abstinere, sicut & in ordine universi apparet: quamvis enim substantia spiritualis sit melior quam corporalis, non tamen esset melius universum in quo essent solum substantiæ spirituales, sed imperfectius: & quamvis sit melius oculus pede in corpore animalis, non tamen esset perfectum animal, nisi haberet oculos, & pedes. Ita etiam nec multitudo humani generis haberet statum perfectum, nisi essent aliqui intendentes generationis actibus; & aliqui ab his abstinentes, & contemplationi vacantes.

Quod autem quarto objicitur, quod necesse est virtutem in medio esse, solvitur per id quod supra jam de paupertate dictum est. Medium enim virtutis non accipitur semper secundum quantitatem rei quæ ordinatur ratione, sed secundum regulam rationis, quæ debitum finem attingit, & circumstantias convenientes metitur. Et sic ab omnibus venerorum delectationibus abstinere præter rationem, virtutum insensibilitatis dicitur; si autem secundum rationem fiat, virtus est quæ etiam communem hominis modum excedit: facit enim homines esse in divinæ quadam similitudinis participatione: unde virginitas Angelis dicitur esse cognata.

Ad quintum dicendum, quod sollicitudo, & occupatio quam habent hi qui conjugio utuntur de uxoribus, filiis, & necessariis vitæ acquirendis, est continua; inquietatio autem quam homo patitur ex pugna

na concupiscentiarum, est ad aliquam horam, quæ etiam minoratur per hoc quod eis aliquis non consentit: nam quanto magis aliquis delectabilibus utitur, tanto magis crescit in eo delectabilis appetitus: debilitantur enim concupiscentiæ per abstinentiam, & alia exercitia corporalia, quæ conveniunt his qui continentiam propositum habent. Usus etiam corporalium delectabilium magis abducit mentem à sua altitudine, & impedit à contemplatione spiritualium quam inquietudo quæ provenit in resistendo concupiscentiis horum delectabilium: quia per usum delectabilium, & maxime venerorum, mens maxime carnalibus inhæret, cum delectatio faciat quiescere appetitum in re delectabili: & ideo his qui ad contemplationem divinorum, & cuiusque veritatis intendunt, maxime nocivum est veneris deditos esse, & maxime utile ab eis abstinere. Nihil autem prohibet, quamvis universaliter dicatur uni homini melius esse continentiam servare quam matrimonio uti, quin alicui illud melius sit. Unde & Dominus facta de continentia mentione dicit Math. XIX. 11. *Non omnes capiunt verbum hoc; sed qui potest capere, capiat.*

Ad id autem quod de præcepto primis parentibus dato, ultimo positum est, petet responsio per ea quæ dicta sunt. Præceptum enim illud respicit inclinationem naturalem quæ est in hominibus ad conservandam speciem per actum generationis; quod tamen non est necessarium per omnes exequi, sed per aliquos, ut dictum est. Sicut autem non expedit cuilibet omni tempore actui generationis vacare, ita nec expedit ab eo omni tempore abstinere, maxime quando necessaria erat multiplicatio generationis; vel propter hominum paucitatem, sicut in principio, quando humanum genus cepit multiplicari; sive propter paucitatem fidelis populi, quando oportebat ipsum per carnalem generationem multiplicari, ut fuit in veteri testamento. Et ideo consilium de continentia perpetua observanda reservatum est temporibus novi testamenti, quando spiritualis populus per spiritualem generationem multiplicatur.

CAPUT CXXXVII.

Contra eos qui matrimonium virginitati æquabant.

Fuerunt autem & alii qui licet continentiam perpetuam non improbant, tamen ei statum matrimonii æquabant: quæ est hæresis Joviniani. Sed huius erroris falsitas satis ex prædictis apparet, cum per continentiam homo reddatur habilior ad mentis elevationem in spiritualia, & divina, & quodammodo supra statum hominis ponatur in quadam similitudine Angelorum.

Nec obstat quod aliqui perfectissimæ virtutis viri matrimonio usi sunt, ut Abraham, Isaac, & Jacob: quia quanto virtus mentis est fortior, tanto minus potest per quæcumque à sua altitudine deijci. Nec tamen quia ipsi matrimonio usi sunt, minus contemplationem veritatis, & divinorum amaverunt; sed secundum quod conditio temporis requirebat, matrimonio utebantur ad multiplicationem populi fidelis. Nec tamen perfectio alicujus personæ est sufficiens argumentum ad perfectionem status, cum aliquis perfectiori mente possit uti minori bono quam alius majori bono imperfectiori mente. Non igitur quia Abraham, vel Moyses perfectior fuit multis qui continentiam servant, propter hoc status matrimonii est perfectior quam status continentiæ, vel ei æqualis.

(1) Al voluit. (2) Al volenti. (3) Al deest actum.

CAPUT CXXXVIII.

De errore eorum qui vota impugnant.

Quibusdam autem visum est stultum esse obligare se voto ad obediendum alicui, aut ad quodcumque servandum.

Unumquodque enim bonum quanto liberior agitur, tanto virtuosius esse videtur. Quanto autem ex majori necessitate quis ad aliquid observandum adstringitur, tanto minus libere id agere videtur. Videtur igitur derogari laudabilitati virtuosorum actuum per hoc quod ex necessitate obediendi, vel voti fiunt. Videntur autem huiusmodi homines necessitatis rationem ignorare. Est enim duplex necessitas. Quædam coactionis, & hæc laudem virtuosorum actuum diminuit, quia voluntario contrariatur; coactum enim est quod est voluntati contrarium. Est autem quædam necessitas ex interiori inclinatione procedens; & hæc laudem virtuosorum actuum non minuit, sed auget: facit enim voluntatem magis intense tendere in actum virtutis. Patet enim quod habitus virtutis quanto fuerit perfectior, tanto vehementius voluntatem facit tendere in bonum virtutis, & minus ab eo deficere; quod si ad finem perfectionis devenit, quamdam necessitatem infert ad bene agendum, sicut est in beatis, qui peccare non possunt, ut infra Lib. IV. c. xcii. patebit: nec tamen propter hoc aut libertati voluntatis aliquid deperit, aut actus bonitati. Est autem alia necessitas ex fine, sicut cum dicitur alicui necesse habere navem, ut transeat mare. Patet autem quod nec huiusmodi necessitas libertatem voluntatis diminuit, nec actuum bonitatem; quin potius quod quis agit quasi necessarium ad finem, ex hoc ipso laudabile est, & tanto laudabilius, quanto finis fuerit melior. Necessitas autem observandi quæ quis (1) vovit, aut obediendi ei cui se supposuit, non est necessitas coactionis; sed nec etiam ex interiori inclinatione proveniens, sed ex ordine ad finem: est enim necessarium (2) voventi hoc vel illud agere, si debet votum impleri, aut obediendi servari. Cum igitur hi fines laudabiles sint, utpote quibus homo se Deo subjicit, necessitas prædicta nihil diminuit de laude virtutis.

Est autem ulterius considerandum, quod dum implentur aliqua quæ quis vovit, vel quæ sibi præcipiuntur ab eo cui se subdidit, proter Deum, majori laude, & remuneratione sunt digna. Contingit autem unum (3) actum duorum virtutum esse, dum actus unius virtutis ad finem alterius virtutis ordinatur; ut cum quis furatur, ut fornicetur, actus quidem secundum speciem suam est avaritiæ, secundum intentionem vero luxuriæ. Eodem autem modo & in virtutibus contingit quod actus unius virtutis ad aliam virtutem ordinatur; sicut cum quis dat sua, ut cum altero amicitiam habeat charitatis, actus quidem ex sua specie est liberalitatis, ex fine autem charitatis. Huiusmodi autem actus majorem laudem habet ex amore virtutis, scilicet ex charitate, quam ex liberalitate: unde etsi remittatur in eo quod liberalitatis est, ex eo quod ad charitatem ordinatur, laudabilior, & majori mercede dignus erit quam si liberalius ageretur non in ordine ad charitatem. Ponamus ergo aliquem opus aliquod virtutis agentem, puta jejunantem, vel continentem se à veneris: & quidem si absque voto hoc faciat, erit actus vel castitatis, vel abstinentiæ; si autem ex voto, refertur ulterius ad aliam virtutem, cujus est Deo aliquid vovere, scilicet ad religionem, quæ potior est castitate, vel abstinentia, utpote faciens nos recte habere ad Deum. Erit ergo actus continentiæ, vel abstinentiæ laudabilior in eo quod ex voto facit, etiam si non ita delectetur in abstinentia, vel continentia, ex eo quod delectatur in potiori virtute, quæ est religio.

2. Item. Id quod potissimum est in virtute, est debitus finis: nam ex fine principaliter ratio boni manat. Si ergo finis fuerit eminentior, etiam si in actu aliquis se remissius habet, erit ejus actus virtuosior; sicut si aliquis proponat propter bonum virtutis longam viam agere, alius autem brevem, laudabilior erit qui majus aliquid propter virtutem intendit, licet in progressu via lentus procedat. Si autem aliquis facit aliquid propter Deum, illum actum Deo offert; sed si ex voto hoc faciat, non solum actum, sed etiam potentiam offert Deo; & sic patet, quod propositum suum est ad aliquid majus Deo exhibendum. Erit ergo actus ejus virtuosior ratione majoris boni intenti, etsi in executione alius videatur ferri.

3. Præter. Voluntas præcedens actum manet virtute in tota consecutione actus, & ipsum laudabilem reddit, etiam quando de proposito voluntatis, propter quod actum incipit, in executione operis non cogitat: non enim oportet quod qui propter Deum aliquid iter arripuit, in qualibet parte itineris de Deo cogitet actu. Patet autem quod ille qui vovit se aliquid facturum, intensius illud voluit quam qui simpliciter facere disponit: quia non solum facere voluit, sed voluit se firmare ut non deficeret à faciendo. Ex hac igitur voluntatis intensione redditur executio voti cum intensione quadam laudabilis, etiam quando voluntas vel non actu fertur in opus, vel fertur remisse. Sic ergo laudabilis fit quod ex voto fit, quam quod fit sine voto, cæteris tamen paribus.

CAPUT CXXXIX.

Quod merita, & peccata non sunt paria.

1. 2. quæst. LXXIII. art. 2.

EX his autem manifestum est quod neque omnia bona opera, neque omnia peccata sunt paria. Consilium enim non datur nisi de meliori bono. Dantur autem consilia in lege divina de paupertate, continentia, & aliis huiusmodi, ut supra cap. cxx. dictum est. Hæc igitur meliora sunt quam matrimonio uti, & temporalia possidere; secundum quæ tamen contingit virtuose agere ordine rationis servato, ut supra cap. cxxxiv. ostensum est. Non igitur omnes actus virtutum sunt pares.

2. Adhuc. Actus speciem recipiunt ex objectis. Quanto igitur objectum est melius, tanto & actus erit virtuosior secundum speciem suam. Finis autem melior est his quæ sunt ad finem: quorum tanto aliquid melius est, quanto est fini propinquius. Inter actus igitur humanos ille est optimus qui in ultimum finem, scilicet Deum, immediate fertur; post quem tanto actus melior est secundum suam speciem, quanto objectum est Deo propinquius.

3. Amplius. Bonum in actibus humanis est secundum quod ratione regulatur. Contingit autem aliquos aliis ad rationem magis accedere, quanto actus qui sunt ipsius rationis, magis habent de bono ratio-

nis quam actus inferiorum virtutum, quibus ratio imperat. Sunt igitur inter actus humanos aliqui aliis meliores.

4. Item. Præcepta legis optime ex dilectione implentur, ut supra cap. cxxviii. dictum est. Contingit autem aliquem alio ex majori (1) dilectione quod faciendum est facere. Erit igitur virtuosorum actuum unus alio melior.

5. Præterea. Si ex virtute actus hominis boni redduntur; contingit autem intentionem etiam eandem majorem esse in uno quam in alio: oportet ergo quod humanorum actuum sit unus alio melior.

6. Item. Si ex virtutibus actus humani boni redduntur, oportet meliorem esse actum qui est melioris virtutis. Contingit autem virtutem unam altera meliorem esse, puta magnificentiam liberalitate, & magnanimitatem moderantia. Erit igitur humanorum actuum unus alio melior.

Hinc est quod dicitur I. Corinth. vii. 38. *Qui matrimonio jungit (2) virgines suas, bene facit; qui autem non jungit, melius facit.*

Et eisdem etiam rationibus apparet quod non omnia peccata sunt paria; cum per unum peccatum magis discedatur à fine quam per aliud, & magis pervertatur ordo rationis, & majus nocumentum proximo inferatur.

Hinc est quod dicitur Ezech. xvi. 47. *Sceleratiora fecisti illis in omnibus viis tuis.*

Per hoc autem excluditur quorundam error, dicentium omnia merita, & peccata paria esse.

Quod tamen omnes virtuosus actus sint æquales, ex hoc videbatur aliquam rationem habere, quia omnis actus virtuosus est ex fine boni: unde si omnium bonorum actuum est idem finis boni, oportet omnes æqualiter bonos esse. Licet autem sit unus finis ultimus boni, actus tamen qui ex illo bonitatem habent, diversum gradum accipiunt: est enim in his bonis quæ ad ultimum finem ordinantur, differentia graduum, secundum quod quædam sunt aliis meliora, & fini ultimo propinquiora. Unde in voluntate, & actibus ejus gradus bonitatis erit secundum diversitatem bonorum, ad quæ terminatur voluntas, & ejus actus, licet ultimus finis sit idem.

Similiter etiam quod omnia peccata sunt paria, videtur ex hoc habere rationem, quia peccatum in actibus humanis accidit ex hoc solo quod aliquis præterit regulam rationis. Ita autem præterit regulam rationis qui in modico à ratione recedit, sicut qui in magno. Videtur igitur peccatum æquale, sive in modico, sive in magno peccetur.

Huius autem rationi videtur suffragari quod in humanis judiciis agitur. Nam si alicui statuatur limes quem non transgrediatur, nihil refert apud judicem, sive multum, sive modicum sit transgressus; sicut non refert ex quo pugil limites campi exivit, utrum parum, an longius progrediatur. Ex quo igitur regulam rationis pertransiit, non refert utrum in modico, vel in magno ipsam transiverit.

Sed si quis diligenter inspicatur, in omnibus quorum perfectio, & bonum in quadam commensuratione consistit, quanto magis à debita commensuratione receditur, tanto majus erit malum; sicut sanitas consistit in debita commensuratione humorum, & pulchritudo in debita proportionem membrorum; veritas autem in commensuratione intellectus, vel sermonis ad rem. Patet autem quod quanto est major inæqualitas in humoribus, tanto est major infirmitas; & quan-

(1) Al. delectatione. (2) Vulgata virginem suam.